

- 13 Руденко Л.Г. Сталий розвиток: пошуки моделей сталого розвитку України // Укр. геогр. журн. – 1998. № 1 – С.5-12.
14. Стельмащук Н. От потасовок к аргументам переходят антиглобалисты в споре с крупным капиталом // Зеркало недели, 2002 – №14 – С. 11.
15. Тончів О.Г. Основи суспільної географії: Навчальний посібник – Одеса: Астропринт, 2001 – 560с
- 16 Яценко Б.П. Мегатренди світового господарства // Укр. геогр. журн – 1998. – №4. – С 3-7.
- 17 Handbook of international trade Development Statistics 1994 – New York and Geneva. United Nations, 1995. - 431 p.
- 18 Statistical Yearbook 40 issue New York UN, 1995 – 842 p
- 19 The Little GREEN Data book 2001 / From the World Development Indicator – Washington: THE WORLD BANK, 2001. – 240 p.
- 20 The Johannesburg Declaration on Sustainable Development .4 September,2002. UN
- 21 UNCTAD Handbook of Statistic 2000 – New York and Geneva. UN, 2000. – 350 p.
22. World economic and Social Survey. 1994 // Current trends in the world economy. – New York United Nations, 1994. –308 p
- 23 World Resources 1990-1991. New York – Oxford Oxford University Press. 1990. – 383 p

Summary:

The history of sustainable development conception were investigated Its author determination was offered The main problems which prevent from transition to sustainable development were considered.

УДК911.3.

Оксана ПЕЛІШОК

ГЕОГРАФІЯ РОЗСЕЛЕННЯ УКРАЇНЦІВ ПІВНІЧНО-ЗАХІДНОГО РАЙОНУ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

Північно-західний район є одним з важливих соціально-економічних районів Російської Федерації. Це один із двох районів мезорегіону Російської європейської півночі з центром у Санкт-Петербурзі – другій столиці Росії

До північно-західного соціально-економічного району належать Ленінградська, Новгородська та Ісковська області, а також м. Санкт-Петербург. Площа північно-західного району 204,9 тис. км², що становить 1,2 % від загальної площі Росії. Загальна кількість населення північно-західного району складає 8241,3 тис. осіб, що становить 5,6% від чисельності населення Росії загалом (1989 р.)

За етнічним складом населення, Росія відноситься до пайскладніших у світі. У цьому плані, Росію можна порівняти хіба що з Індією. Основна частина населення країни належить до чотирьох мовних сімей індоєвропейської (87% населення), алтайської (8%), уральської (2%) та кавказької (2%). Основний народ Росії - росіяни (слов'янська група індоєвропейської сім'ї) налічує 120 млн осіб, або 82% населення. Це свідчить про їхню абсолютну і вирішальну перевагу у етнічному складі населення країни [5 – С. 22].

В Росії найбільш моноетнічними є центральні-західний та північно-західний райони, де зародилась російська держава. Тут питомі ваги росіян у складі населення перевищує 93%. Найбільшими етнічними меншинами за чисельністю є татари – 5,5 млн осіб (3,8% від населення Росії) На другому місці серед етнічних меншин є українці – 4,4 млн осіб (3 %).

Кількість українського населення у північно-західному районі Росії дорівнює 230 тис. осіб, що становить 2,8% серед населення регіону та 5,3% від чисельності українців у Росії загалом. Перший показник серед 11 районів є нижчим від середнього по Росії (3,0%). Для прикладу частка українців у населенні району найбільшою є у волго-в'ятському – 8,4%, найменша – у центрально-західному і в поволзькому районах (2,1%), а питома вага українського населення серед українців Росії загалом найбільшою є у центрально-західному районі 15,5%, найменша – у волго-в'ятському районі – 1,6%.

У 1926 р. у північно-західному районі Росії проживало 14 тис. українців, що становило 0,5% серед населення регіону та 0,2% від українського населення Росії загалом. Це приблизно у 16 разів менше, порівняно з 1989 роком. У цей час (1926 р.) найбільша кількість українців була у північнокавказькому районі – 3111 тис. (51,3% серед населення регіону і 45,3% серед українців Росії), а найменша – у волго-в'ятському та північному районах – по 2 тис. українців [1. – С. 360]

Як уже вище зазначалось, за питомою вагою українці серед етнічних меншин Росії знаходяться на другому місці, після татар і становлять 3%, а серед етнічних меншин у північно-західному районі – на першому місці – 5,3%

Українське населення у північно-західному районі в основному розселене у містах. Рівень урбанізації даного району становить 89,2%. Це найвищий показник урбанізації серед районів Росії і вищий від середнього по Росії на 11%. Для порівняння, найнижчий рівень урбанізації є у південно-західному районі – 59,2%.

Найбільша кількість українського населення північно-західного району зосереджена у Санкт-Петербурзі – 150982 особи, або 3,0% від населення міста загалом. Територіально по областях, у північно-західному районі Росії найбільше число українців проживає у Ленінградській області – 49 182 особи, що становить 3,0% від всього населення області. У Новгородській області мешкає 14435 українців, або 1,9% від населення області, а у Ісковській – 15 352 українці, що складає 1,8% від населення області загалом. Оскільки найбільша кількість українського населення є у Санкт-Петербурзі, то розглянемо як змінювалась їх чисельність. Санкт-Петербург – це друге за величиною і значенням місто у Росії, важливий промисловий, транспортний, науковий і культурний центр. Більше 200 років з 1713 і до 1918 рр. м. Санкт-Петербург було столицею Російської Імперії. А це прилягувало державних службовців, інтелігенцію, а також і дрібних чиновників, звичайних робітників, кріпаків, домашніх прислуг з українських земель.

Масове, здебільшого примусове, переселення українських козаків і посполитих до Росії було спричинене зокрема будівництвом Санкт-Петербургу, великої кількості фортець та укріплень, каналів (зокрема Ладозького). Для побудови Санкт-Петербурга лише з Київської губернії було надіслано у 1710 р. – 2125 осіб, у 1712 р. – 1365, у 1713 р. – 1790 і у 1714 р. – 1436 осіб [6, с. 5]. Але, хоча українців переселилась значна кількість, все ж їх розселення було острівним серед росіян [2].

У переписі 1897 р. зафіксовано 1500 осіб, хоча становий поділ мешканців Санкт-Петербургу показував понад 11 000 селян і понад 3000 міщан з української губернії [3].

Через 29 років відбувся перепис 1926 р., який подав дані про проживаючих у Ленінграді (до 1914 р. Санкт-Петербург, у 1914-1924 рр. Петроград) 10 781 українця (у тому числі – 7392 чоловіків)

Перепис 1959 року зафіксував 68 308 осіб українців. Порівняно з 1926 роком їх кількість збільшилась на 57 тис. 527 осіб. У 1959 р. ця кількість становила 2% від усіх мешканців міста. Є також дані про те, що 30,2% від усіх українців, що мешкали в Ленінграді, тобто 20 642 особи розмовляли українською мовою. І хоча зараз у Санкт-Петербурзі, як уже зазначалось вище, проживає 150982 українці (1989 р.), а це більше, ніж у 2 рази порівняно з 1959 роком, місто перестало бути значним осередком української культури чи наукового життя. Що стосується мовної ситуації, то у північно-західному районі у 1989 р. питома вага

українців із збереженою рідною мовою становила 42,4%. Це показник близький до середнього по Росії – 42,8%. Порівняно з 1926 р. у якому частка українського населення з рідною мовою була 36,8%, зараз цей показник на 5,6% вищий. Найменше збережена українська мова у південно-західному районі. Тут питома вага збереженої української мови лише 29,4%. Найбільша частка збереженої рідної мови є у воло-в'ятському районі – 51,2% [4–С.62-71].

Територіальне за областями у північно-західному районі вищий відсоток українців, що вільно володіють українською мовою є у Ленінградській області та Санкт-Петербурзі – від 20 до 24%. нижчий – у Новгородській та Псковській областях – від 15 до 20%.

Після утворення незалежної України спостерігається тенденція відродження національних культурних традицій української діаспори. Відбувається переосмислення досвіду минулих років. Створюються українські національно-культурні товариства, які встановлюють та розвивають зв'язки з Україною.

Література:

1. Брук С.И., Кабузан В.М., Чижикова Л.Н. Украинцы // Народы России. Энциклопедия. Москва. БРЭ, 1994. – С. 357-366.
2. Ждан М., Жуковський А., Кравців Б. та ін. Росія // Енциклопедія українознавства. Словникова частина. – Мюнхен. Молоде життя, 1973. – Т. 7. – С. 2583-2600.
3. Кравців Б. Петербург // Енциклопедія українознавства. Словникова частина. – Мюнхен: Молоде життя, 1970. – Т. 6 – С. 2023-2028.
4. Национальный состав населения СССР. По данным Всесоюзной переписи населения 1989 г. – Москва: Финансы и статистика, 1991. – 160 с.
5. Ровенчак І.І. Економічна і соціальна географія Росії. – Львів: ЛНУ, 2000. – 56 с.
6. Українці. Східна діаспора. Атлас / Відп. ред. Р. Сосса. – Київ: Мана, 1992. – 24 с.
7. Экономическая и социальная география России / Под ред. А.Г. Хрущева. – Москва: Крон-Пресс, 1997. – 352 с.

Summary:

Peleshok O.V. THE SETTINGS OF UKRAINIAN PEOPLE ON THE NORTHWESTERN REGION OF RUSSIA

This article examines the change of the quantity of Ukrainian population in St.-Petersburg and in the Northwestern region of Russia from 1926 till 1989.

УДК 511.37

Надія ПРИЦЮК

ЕТНОНАЦІОНАЛЬНИЙ СКЛАД НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКОГО ПОГРАНИЧЧЯ

Етнонаціональний склад населення цієї чи іншої держави має великий вплив на демографічні процеси, соціальний розвиток, його духовну культуру, мову, звичаї тощо. Відомо, що етнонаціональний склад населення формується внаслідок етнопроцесів, які значною мірою анзаначаються особливостями розміщення народів і призводять до певних змін етнічних спільностей (консолідації, асиміляції, інтеграції).

Етнонаціональний склад населення на регіональному рівні виступає територіальною формою прояву загальнонаціональної ситуації. Етнонаціональний склад населення є, в свою чергу, складовою частиною сучасної демографічної ситуації того чи іншого регіону та України у цілому.